

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Americae tertia pars, Memorabilem provinciae Brasiliae
historiam continens**

Staden, Hans

Léry, Jean de

Francofurti ad Moenum, 1592

Kapitel XVIII

urn:nbn:de:bsz:31-88707

meam occidisti. Ea enim fratris cuiusdam mei olim fuerat, atq; idcirco præ omnibus meis in pretio habebam. His dictis bardus ille domum abit, clauaq; ingenti lignea sex pedum longitudine instructus ad me redit: denuoq; mortem mihi minatur. Ego tum valde fui attonitus, metum tamen meum dissimulabam diligenter. Tum interpret cubili pensili, quod inter me & aduersariū meum erat interiectum, quid facto opus esset opportune monuit. Gladium tuum & arcum ac sagittas ostentando, inquit, his illum compella. Quo cum sibi negotium esse putet? te fortem ac strenuum esse, nec impune eum mortem tibi intentaturum: deniq; quod in animo erat dissimulans, variis sermonibus vltro citroq; habitis, nullo de dissidio sedando laborante, Barbarus ille meus ebrius, quippe totum diem *Caouinando* transfegerat, dormitum abiit. Ego cum interprete ad socios nostros contentionis meæ ignaros cœnatum me confero. Nihilominus tamen totum illud à Barbaro meo ioco factum fuerat. Norūt enim illi se, qui immortales cum Lusitanis inimicitias gerunt, si vel Gallum vnum occidant, mercibus penitus prohibitos iri. Ac sane ille paulo post experrectus, per Barbarum quendam mihi significat, me suum esse filium, quæq; abs se acta fuerant, eo tantum animo gesta fuisse, vt quam strenue in Lusitanos & *Margaiares* bellaturus essem, periculum faceret. Ego vero, vt occasionem omnem eidem vel in me, vel in alium quemuis tentandi tollerem, adde quod istiusmodi lusibus delectari nemo solet: Respondeo me facile tali parente, qui exserto gladio filiorum periculum faceret carere: immo etiam postridie eius diei domum quandam, in qua erat, ingressus, vt quam ægre illud ferrem, serio cognosceret, eo præsentem, astantibus cultellos, aque hamos dono, illum vero indonatum relinquo. Ex hoc igitur exemplo, eoq; cuius ante memini, de periculo quod sum imaginatus tum, cum primum apud illos versatus sum, satis apparet ea, quæ dixi, constare, nempe amicis eos fidissimos esse. Istud quoq; obiter est notandum, quod Senes, qui securibus, falcibus, ac cultris olim caruerunt, quibus tamen ad ligna secanda, ad arcus fabricandos, sagittasq; parandas tam commode iam vtuntur, non modo Gallos humanissime excipiunt, sed & iuniores, vt idē in posterum præstent, crebro hortantur.

CAP. XVIII.

Quam curam morbis suis adhibeant Barbari: de eorum sepultura & exequijs: deque insano eorum circa mortuos luctu.

ANDEM vt huic de Barbaris Americanis sermoni finem imponamus: hoc quoque loco aliquid de eorum in morbis suis cura ac obitu dicendum est. Ergo si forte contingat, vt eorum aliquis in morbum incidat, partem dolore affectam vbi indicauit, ægroti intimus quidam ore exsugit, nōnunquam etiam ab impostoribus quibusdam, quos illi *Pages*, hoc est, medicos aut chirurgos, appellant (sunt autem à *Caraiibus*, de quibus antea diuersum genus)

Pages, Barbarorum medici.

genus) ministerium illud præstat. Dolorem quoque se extrahere dicunt, ac vitam producere. Febribus, aliisque vulgaribus morbis aliquando laborant: at non ita frequenter atque nos solemus. Præterea cum insanabili quodam morbo conflictantur, quem illi *Pians* vocant. Is plerumque à libidine provenit: puerulos tamen eo infectos vidi, non absimili ab variolis nostratibus modo. Contagio hæc in pustulas tandem abit digito pollice ampliores, quæ corpus vniuersum, atque adeo faciem ipsam inuadunt. Itaque iis, qui hoc morbo affecti fuerint, tam insignes suæ impuritatis notæ inuruntur, atque apud nos venerea lue laborantibus. Cuius rei exemplo fuit Neustrius quidam interpres, qui crebris sese scortationibus cum mulieribus ac puellis Barbaris contaminarat. Is meritis dignissimam reportauit mercedem: nam eius corpus vniuersum, atque adeo vultus ipse, tam erat deturpatus, vt elephantiaco morbo laborantem deformitate referret: tamque insignes iniustæ sunt notæ, vt deleri nusquam potuerint: hinc fit, vt morbus ille omnium perniciosissimus ab illis habeatur. Sed ad rem. Ægrotanti cibum nusquam præbent, nisi ab eo petatur, inedia licet sit periturus. Præterea morbus quantumuis sit grauissimus, valentes non desistunt saltando, cantando, bibendo, more recepto, miserum ægrum strepitu obtundere: nec conqueritur æger, quod se nihil profecturum esse norit. At si diem suum obeat, cantus ille (si præsertim pater quidam familiâs fuerit) in lachrymas repente conuertitur, tantique eduntur gemitus, vt si forte in pago quodam diuertebamus luctus illius tempore, nobis vel aliò erat commigrandum, vel insomnis nox erat ducenda. In primis autem non sine admiratione mulieres exaudiuntur, quæ sic vociferantur atq; exclamant, vt luporum aut canum ululatus, non humanas voces edi dicas. Has autem effundunt querelas voce tremula: Obiit fortissimus ille, qui nobis tot captiuos deuorandos olim præbebat! Tum ceteræ, ô egregium venatorem, ô præstantissimum piscatorem, ô strenuû Lusitanorum & *Margaiatum* mactatorem! In summa, mulieres illæ sese mutuo ad luctum incitantes, brachiaq; inuicem amplexantes, vt in subiecta pictura videre est, ab his luctibus ac præconiis non prius desistunt, quam cadauer elatum fuerit.

*Barbarie-
grosquo-
modo tra-
stent.*

Deniq; Barbaræ istæ mulieres Bearnensium ritum in viris suis mortuis lugendis imitantur, quos quantum accepi, his prosequuntur querelis: *La mi amou, la mi amou; Cara rident, œil desplendou; Cama leugé, bet dansadou; Lo mé balen, lo mi esburbat; mati de pes; fort tard cougat*, hoc est, mi amice, mi amice, vultu hilari, oculis splendentibus, cruribus pernibus, egregie saltator, fortis ac strenue, qui summo mane surgebas, atque ad multam noctem vigil decumbebas. Vacones quoque mulieres, quæ superioribus isthæc addunt, *Yere, yere, O le bet renegadou, ô le bet iougadou qu'here*, hoc est, heu heu, quam strenuus erat deierator, quæ insignis lusor! Porro iis quas diximus querelis Barbaræ mulieres crebro epodiû hoc adiiciunt. Obiit, obiit is quæ iam lugemus! Tum viri, heu! mortuus est, nec eum amplius videbimus, donec post montes cum ipso, prout docent nos Caribes nostri, choreas agamus. Alia insuper eiusdem generis multa addunt. Eiulatus vero illi ad sex horas producuntur, neq; enim mortuos suos insepultos

*Sepulchra,
atq; in se-
peliendo ri-
tus Ame-
ricanorū.*

diutiùs seruari solent. Tum excauata fossa non oblonga, vt solemus, sed in orbem, dolii maioris instar, cadauer erectum sepelitur. Patres vero familiās defunctos cubili suo xyolino obuolutos in medijs ædibus sepeliunt, plumis, aliisq; quibus dum vita manebat delectabantur, in sepulchro reconditis. Per multa in hęc sententiam antiquorum exempla huc afferri possent, à quibus idem olim erat factitatum: cuiusmodi est illud, quod Iosephus commemorat de pecuniis in Dauidis sepulchro conditis: id etiam quod profanæ testantur historiæ de viris

*Mundus
cum cada-
uere sepeli-
tur.*

*Consule
Benzonem
lib. 3. c. 22.*

illustribus, qui post obitum pretiosissimo quoq; mundo ornati sepulti sunt. Ac ne longiùs ab Americanis nostris recedamus, Indi Peruenfes Reges suos ac Cacicos sepelientes, magnam auri, argenti, atque gemmarum vim in eorum conijciunt sepulchra: quæ cum Hispani scrutarentur, ingentes inde diuitias contraxerunt. Quibus rapacissimis hominibus apprime id conuenit, quod Plutarchus de Semiramide commemorat. Semiramis Regina, quæ Babylonem condidisse dicitur, monumento quod sibi pararat inscripsit: Quisquis rex pecuniis eguerit,

eguerit, apertō monumento quantum voluerit capiat. Darius potitus ea ciuitate, titulo credens, saxum ingens, quo claudebatur monumentum, vix amolitus, nihil quidem inuenit pecuniarum, sed ex altero saxi latere hoc inscriptum reperit: Ni vir malus esses, & pecunia inexplebilis, haudquaquam mortuorum loculos moueres. Sed ad *Tououpinambaultios* nostros redeamus. Ex quo Galli ad eos conmeare cœperūt, ab pretiosorum in sepulchris repositione abstinuerunt. Sed inauditam, ac vere diabolicam superstitionem retinuerunt. Prima ^{Error vere diabolicus.} a funere nocte, Barbari, quibus hoc persuasum est, fore vt *Aygnan*, ni alios cibos offenderet paratos, cadauer effoderet, ac deuoraret, vasa nō pauca farinae, piscium, carniū, aliorumq; ciborum diligenter paratorum, nec non potionis *Cauin* plena circa sepulchrum apponunt. Quam libationem tamdiu faciunt, quo ad cadauer penitus consumptum esse credant. A quo errore eò difficilius dimouebantur, quod interpretes quidam Neustrii, sacrificorum *Belis* exemplo, non semel ante nostrum aduentum cibos illos clam subriperant. Quo facto Barbaros in errore adeo cōfirmarant, vt quamuis cibos illos vespere appositos mane superesse demonstraremus, magno tamen labore perpaucos ab errore dimouimus. Hoc autem Barbarorum somnium ab Rabbiorum commento nō est alienum: nec ab eo quod *Pausanias* cōmemorat. Rabbini enim scribunt cadauer hominis tradi in potestatem *Cacodæmonis* cuiusdam, quem *Zazel*, aut *Azazel* nominant: quemq; principem deserti in *Leuitici* libro dici affirmant. In cuius erroris confirmationem *Scripturæ* locos detorquent, quibus dicitur ^{Leu. 16. 3.} serpen-
 tenti, puluerem comedes omnib. diebus vitæ tuæ; atq; ita ratiocinantur. Quādo quidem corpus nostrum è limo terræ desumptum est, qui serpentis est ^{Gen. 3. 14. Isa. 65. 24.} cibus, ei subijciatur necesse est, quoad in spiritualem naturam transformetur. *Pausanias* etiam auctor est interpretes *Delphicos* tradidisse *Cacodæmonem* quendam, quem *Eurinomum* appellant, mortuorum carnes deuorare solitum, atq; ossa carnibus nudata relinquere. Qui errores ad *Americanorum* somnia proxime accedunt.

Denique quoties Barbari, eo quo diximus modo, vicos suos alio comportant, sepulchris mortuorum tegmina quædam ex herba *Pindo* imponunt. Quo fit, vt viatores cœmeterii formam quandam agnoscant. Ad quæ loca, si quando in siluis errantes virorum defunctorum recordentur, tantos edunt eiulatus, vt procul exaudiantur. Tandem eas quò quantum ad satietatem fuerit, lugeant relinquo. Quando igitur Barbaros ad sepulchrum vsque sum prosequutus, de eorum moribus dicendi hic finem faciam. Lector tamen præter ea quæ attigimus, nonnulla poterit obseruare in eo, quod subiicimus colloquio: quod scriptum fuit eo tempore, quo in *America* viuebam ope cuiusdam interpretis, qui & linguæ *Americanæ* erat peritissimus (quippe septem annos iam in illis terris vixerat) & linguam *Græcam*, à qua non paucas voces mutuatur Barbari, optime callebat.